

"Pirlər bulağından novatorluğa" monoqrafiyası mənaviyyat tariximizə atılan körpü kimi...

Azərbaycan ədəbiyyatı minilliklər arxasında inkişaf yoluna qədəm qoyaraq formalaşmış, ədəbi ənənə yaradaraq inkişaf etmiş, dünya söz xəzinəsinə öz töhvlərini vermiş və verməkdədir. Ulu Nizamının söz mülkündən, böyük Füzulinin poetik mənəndən, Nəsimi kimi ustadın kamillik məktəbindən qaynaqlanaraq yeni məzmun və forma qazanan Azərbaycan ədəbiyyatı bu gün də milli zövqün fəvqündə dayanmaqdadır.

Müstəqil Azərbaycan poeziyasının Məmməd Araz, Xəlil Rza, Zəlimxan Yaqub zirvələrində qərarlaşan çağdaş söz sənəti Əli Rza Xələflinin yaradıcılığında yeni səhifələr açmaqdadır.

Qabaqcıl maarif xadimi, yazıçı-publisit, şair Əli Rza Xələfli ötən əsrin 80-ci illərində ədəbiyyata gələndə xalqın çiyinlərində Araz boyda dərdi var idi. Erməni işğalçılarının Azərbaycan torpaqlarının qəsb etməsi, burada yaşayan soydaşlarımızın öz yurdlarından didərgin düşməsi də bir ayrı dərd olmuşdu. Odur ki, Ə.R.Xələfli yaradıcılığının böyük bir hissəsi məhz bu mövzuya, vətən nisgilinə həsr olunmuşdur. Onun "Həsret körpüsü", "Ağrı", "Bu dünyanın mehmanısın" və sair kitablarında toplanan əsərlər vətəndə vətənsiz qalan yurddaşların ağrı və acıları poetik şəkildə dilə gətirilir.

Ə.R.Xələfli poeziyasında səmimi-dir. Onun ərsəyə gətirdiyi ədəbi nümunələr xalqın arzu və istəkləri ilə üst-üstə düşür. Burada vətən və vətəndaşlıq mövzusu oxucularda, xüsusilə gənclərdə milli ruhun yüksəlməsinə kömək edir. Odur ki, tənqidçilər, böyük elm adamları, o cümlədən Təyyat Salamoğlu, Vidadi Məmmədov, Sabir Bəşirov, Qulu Məhərrəmli, Qurban Bayramov, Vaqif Yusifli, Əkbər Əlioğlu, Nizaməddin Şəmsizadə, Avdı Qoşqar, Şahin Fazil, Şəddad Cəfərov və başqaları Ə.R.Xələfli yaradıcılığının özünə-məxsus cəhətləri haqqında qiymətli fikirlər söyləmiş, məqalələr yazmış, kitablar həsr etmişlər.

Ə.R.Xələflinin ədəbi irsini ardıcıl tədqiq edən ədəbiyyatşünas alimlərdən biri də müəllimim, professor Yədulla Ağazadədir. Bir neçə kəlmə professor Yədulla Ağazadə haqqında demək istəyirəm. 1975-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirən prof. Y. Ağazadə müxtəlif illərdə orta ümumtəhsil məktəblərində müəllim, direktor müavini, orta məktəb direktoru vəzifələrində işləmişdir. 1992-ci ildən Lənkəran Dövlət Universitetində baş müəllim, 1998-2015-ci illərdə dosent, 2016-cı ildən professor kimi çalışan alim, elmi-pedaqoji istiqamətdə uğurlu fəaliyyət göstərərək ədəbiyyat kafedrasının müdiri, fakültə dekanı və elmi işlər üzrə prorektor vəzifələrində uğurla fəaliyyət göstərmişdir. Professor Y. Ağazadə elmi araşdırma-lara folklorşünas olaraq başlamışdır. 1998-ci ildə "Teymur bəy Bayraməlibəyovun folklorşünaslıq fəaliyyəti" mövzusunda namizədlük, 2013-cü ildə isə "Azərbaycan poeziyasında satirik poeziyasının təşəkkülü və inkişafı" mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. 2006-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 25 noyabr 2022-ci ildə Azərbaycanda təhsilin inkişafında xidmətlərinə görə "Əməkdar müəllim" fəxri adına layiq görülüb. Folklorşünaslıq və ədəbiyyatşünaslıq istiqamətində apardığı araşdırmaların nəticəsində "Qəhrəmanlığa bərabər ziyahlıq" (1999), "Teymur bəy Bayraməlibəyov və folklor" (2003), "Azərbaycan poeziyasında satira" (2010), "Müasir Azərbaycan poeziyasında Sabir satira ənənələri" (2012), "Həyatı öyrəndiyim illər" (2008), "Tarixləşən-əbədləşən ustad" (2015), "Lənkəran Dövlət Universiteti" (2022) kimi onlarla

nəşr olunmuş kitabların müəllifidir. Professor Yədulla Ağazadənin elmi yaradıcılığının müəyyən bir qismini respublika və beynəlxalq elmi konfranslarda, elmi seminar və sessiyalarda oxuduğu məruzələr, etdiyi çıxışlar təşkil edir. Lənkəran bölgəsinin folklor örnəklərinin toplanmasında mühüm xidmətləri vardır. Hazırda AMEA-nın sifarişi ilə bölgənin folklor antologiyası üzərində çalışır. Azərbaycanda 100-dən artıq elmi məqaləsi, 5 monoqrafiyası, 1 dərslisi, 2 dərs vəsaiti çapdan çıxmışdır. Elmi əsərləri həmçinin müxtəlif ölkələrdə yayımlanmışdır.

Tədqiqatçı alim Y. Ağazadənin Əli Rza Xələflinin yaradıcılığına həsr etdiyi "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı yeni monoqrafiyası da gərgin və uzun axtarışların nəticəsidir.

Monoqrafiya 3 bölmə və bütöv-lükdə 15 söhbətdən ibarətdir. Müəllif şairin yaradıcılığını ümumilikdə xarakterizə edərək və haqlı olaraq yazır ki, Əli Rza Xələflinin əsərləri, şeirləri barədə yazmaqdan, danışmaqdan daha çox onları təkrar-oxumaq, düşünmək-düşünməyə gərəkdir. Çünki bu əsərlər, hasilə gələnlər, poetik düşün-cələr adı bir şairin sözü demək həvasından, qafiyə, rədif bacarığın-dan yüksəkde durub uzaq və dərin mətləbləri ifadə edir. Sətirlərdən bizimlə danışan, həmdərd, həmfikir olan PİRLƏR bulağından su içən, artıq özü də öz məktəbi, öz dəsti xətti ilə seçilən PİR olan müdrikin, bir müşşidin, həm də ucalıqda dayanıb sadə, əli və sözü dəyə-nəklili çoban oğlunun sevgi dolu hekayətləri, Vətən, millət adına nəğmələridir. Düşünürəm ki, bu əsərləri, bu sözləri Əli Rza Xələf-liyə yazdıran Nadir sənətkarlar o var olan uca Xilqətin sözünü deyir. O da məlumdur ki, binəyi-qədimdən könlünü məktəb, dəbistan sayan ulu şairlər, övliyələr zirvə sayılmışlar. O zirvəyə köndələn baxanlar, daş atıqlar da təbii ki, olur, Əli Rza Xələfli kimi sevgi, məhəbbət dolu baxışla heyrdəndən, vurğunluqdan donmaq da olur!

Monoqrafiya ilə tanışlıqdan sonra aydın olur ki, müəllif tərəfindən araşdırmalar doğru istiqamətdə aparılmış, müasir, çağdaş ədəbi prosesi izlənilmiş, əldə olunan yanaşma və qənaətlər konkret nümunələrlə əsaslandırılmışdır. Düşünürük ki, monoqrafiya metodoloji və metodiki prinsiplər əsasında yazılmış, bu istiqamətdə nəzərdə tutulan qayda və prinsipləri özündə tələb olunan səviyyədə ehtiva edir. Müəllif Ə.R.Xələfli yaradıcılığına aydınlıq gətirməklə mənaviyyat tariximizə etibarlı körpülər salmışdır.

QƏDİM İGİD OĞLU RUFULLAYEV,

*Lənkəran Dövlət Universiteti,
Azərbaycan dili və ədəbiyyat
kafedrasının müdiri,
fil.ü.f.dok., dosent*